

สรุปผลการวิจัยอภิปรายและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเกี่ยวกับระบบบริหาร การศึกษาของโรงเรียนพยาบาลในกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก และใช้วิจัยสนาม (Field Research) ประกอบเพื่อช่วยให้การวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ส่วนที่เกี่ยวกับการวิจัยสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้บริหารและรองจำนวน 21 คน จากโรงเรียนพยาบาลที่เป็นของรัฐทั้งหมด จำนวน 9 โรงเรียน และใช้แบบสอบถามสำหรับอาจารย์พยาบาลที่ทำหน้าที่ในด้านการสอนเป็นงานหลัก รวมทั้งหมด 321 คน แบบสอบถามที่ได้รับคืน 246 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.64 ข้อมูลที่ได้จากวิธีวิจัยทั้งสองประการดังกล่าวนี้ สรุปได้เป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนตัว

1.1 ผู้บริหารและรองจำนวน 21 คน ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งหรือทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารมาแล้วในช่วงเวลา ตั้งแต่ 1-5 ปี และมีประสบการณ์การสอนมาก่อน คุณวุฒิระดับปริญญาโท มีจำนวน 13 คน ใน 21 คน ในกลุ่มผู้บริหารที่มีวุฒิปริญญาโทนี้มีเพียง 2 คนที่ได้รับวุฒิในสาขาบริหารการศึกษา นอกนั้นได้รับวุฒิทางวิชาพยาบาลเฉพาะสาขา และทางการศึกษาพยาบาล (Nursing Education)

1.2 กลุ่มอาจารย์ร้อยละ 68.44 อยู่ในตำแหน่งอาจารย์และทำการสอนในโรงเรียนพยาบาลมาตั้งแต่ 1-5 ปี ร้อยละ 64.99 ได้รับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 11.56 ระดับปริญญาโท และร้อยละ 23.55 มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี

2. ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนพยาบาล

โรงเรียนพยาบาลของรัฐทั้ง 9 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครนี้ เป็นโรงเรียนที่ประสาทอนุปริญญาและปริญญาตรีอยู่ 2 แห่งด้วยกัน คือ คณะพยาบาลศาสตร์ และ

โรงเรียนพยาบาลฯ คณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันกึ่งกลางนี้อยู่ในสังกัด
 พวงมหาวิทยาลัยของรัฐ อีก 4 โรงเรียนที่มีหลักสูตรเทียบเท่าอนุปริญาคือ วิทยาลัยพยาบาล
 กรุงเทพในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข วิทยาลัยพยาบาลวิพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล โรงเรียนพยาบาล
 กลาง และโรงเรียนพยาบาลดุสิตและอนามัย กองแพทย์ กรมตำรวจอยู่ในสังกัด กระทรวง
 มหาดไทย ส่วนโรงเรียนที่ใหญ่ขึ้นระดับประกาศนียบัตรมี 3 โรงเรียน ซึ่งอยู่ในสังกัดกระทรวง
 กลาโหม คือ โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ กรมแพทย์ทหารอากาศ โรงเรียนพยาบาลดุสิต
 และอนามัย กรมแพทย์ทหารเรือ และโรงเรียนพยาบาลดุสิตและอนามัย กองทัพบก สำหรับ
 โรงเรียนพยาบาลของกองทัพกั้นเป็นโรงเรียนที่กำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง
 หลักสูตรและการรับนักศึกษา กล่าวคือ วิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ศ. 5 เข้าศึกษา
 เริ่มเมื่อปีการศึกษา 2517 ซึ่งแต่เดิมรับระดับ ม.ศ. 3 ภายในปี พ.ศ. 2520 โรงเรียน
 แห่งนี้จะมีผู้เรียนที่พื้นฐานความรู้ระดับ ม.ศ. 5 ทั้งหมด

โรงเรียนพยาบาลในกรุงเทพมหานครทั้ง 9 แห่งนี้ ได้กำหนดแนวทางสำหรับการจัด
 ระบบการศึกษา และการเรียนการสอนไว้ทุกโรงเรียนในรูปของปรัชญา หรือเป้าหมาย วัตถุประสงค์
 ของหลักสูตร จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่และอาจารย์ซึ่งมีถึงร้อยละ 60.57 ใฝ่มอง
 เห็นความสำคัญของปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน ในแง่ที่ว่า มีส่วนเกี่ยวพันโดยตรงกับการ
 ประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากที่สุด

สิ่งที่ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนพยาบาลทุกโรงเรียนที่กำหนดไว้นั้น มีความคล้าย
 คลึงกันและมีลักษณะ เป็นจุดมุ่งหมายหลักคือ มุ่งผลิตพยาบาลที่มีคุณลักษณะ เฉพาะทางด้านวิชาชีพ
 ในเรื่องนี้ จากการสัมภาษณ์และคำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์
 ร้อยละ 76.18 และ 74.69 ตามลำดับให้คำตอบว่า การผลิตพยาบาลที่มีความรู้ความสามารถ
 ที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงนั้นเป็นคุณลักษณะที่โรงเรียนมุ่งหวังมากที่สุด ส่วนคุณลักษณะ
 อื่น ๆ ที่สำคัญเป็นอันดับรองลงมา ก็ให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ ให้สามารถพัฒนาตนเองให้
 เจริญก้าวหน้าได้ (ตารางที่ 5) ในเรื่องเดียวกันนี้ เมื่อทดสอบความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร กับ
 กลุ่มอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาโท และระหว่างกลุ่มผู้บริหาร กับกลุ่มอาจารย์ที่ประสบการณ์ด้านการ
 สอนมานานกว่า 10 ปีแล้ว พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของพยาบาลที่โรงเรียนมุ่งหวังนี้

ไม่แตกต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งมีแนวคิดที่คล้อยตามกัน (ตารางที่ 7 และ 8)

ผู้บริหารทั้ง 21 คน ใ้ชอบุมควา ปรึษาและเป้าหมายของโรงเรียนไ้ค้แจงใหญ่เรียน
ทราบโดยหลายทางควยกัน ทั้งนี้เพื่อใ้ใหญ่เรียนทราบลักษณะพฤคิกรรรมที่โรงเรียนคาคหวัง โดย
เหตุผลใ้ควยกันนี้ กลุมอาจารย์รยละ 72.34 ใ้เห็นพองควย

อภิปรายและขอเสนอแนะ

หากพิจารณาการจัดการศึกษาพยาบาลของโรงเรียนพยาบาลที่นำมาวิจันี้ ตามแนวคิด
ของ ดร.วิจิตร ศรีสอาน⁷⁰ แล้ว จะเห็นว่า เป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งนั้น
เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้วิจัมีความเห็นว่า โรงเรียนพยาบาลไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนของรัฐหรือของ
เอกชน ก็ควรจะได้ศึกษาและทบทวนปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
รวมไปควย ทั้งนี้เพื่อจะได้ใ้เป็นแนวในการกำหนดความมุ่งหมายของโรงเรียนไ้ค้เกนชัด และ
ใ้สอดคล้องกับหลักการอุดมศึกษาโดยทั่วไปควย ทั้งนี้เพื่อใ้ใหญ่เรียนเป็นบัณฑิตที่มึพฒนความรู้กว้าง
ขวางนอกเหนือจากความรู้ในสาขาวิชาที่พสามารถทำงานไ้ค้โดยมึประสิทธิภาพ และในฐานะที่
เป็นสมาชิกของสังคมจึงตองสามารถที่จะปรับตัวใ้ทันกับความเปลี่ยนแปลง และความผันแปรของ
สังคมใ้ค้ควย ในเรื่องนี้ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ใ้ชอบคิดเกี่ยวกับการกำหนดความมุ่งหมายของ
การอุดมศึกษาไ้คววา " . . . ควรผสมผสานการศึกษาเพื่อเสริมสร้างบุคคิภาพ ความสามารถ
ในทางปญญาของบุคคลควยกันไปกับการศึกษา เพื่อใ้คนศึกษามีความสามารถไปประกอบอาชีพ
และทำงานในอาชีพนั้น ๆ ควย กล่าวคือ ควรเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคนควยกันไปกับการ
การศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน ทั้งนี้เพื่อใ้สังคมใ้ค้บัณฑิตที่เป็นศิษิต (educated man). . ."⁷¹

⁷⁰ วิจิตร ศรีสอาน, หลักการอุดมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชจำกัด,
2518), น. 1-3.

⁷¹ เรื่องใ้ควยกัน, น. 11.

และในเรื่องเดียวกันนี้ ท่านผู้เขียนคนเดียวกันไต่ถามค่าประเพณีของพระองค์เจ้าวิจิตรแจ่มศรี มา
 ประกอบข้อคิดเพื่อทดสอบความเป็นศิษย์มาเสนอไว้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า โดยลักษณะและความ
 มุ่งหวังของวิชาดีแล้ว ค่าประเพณีนี้ มีคุณค่าอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทาง
 ในการกำหนดปรัชญา จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งของหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลโค
 ขอทดสอบศิษย์ดังนี้ คือ

หลักที่หนึ่ง ศิษย์ดีวิทยาสาร

ยอมส่านาญแนวนัยไซภาษา

พูดก็เนียนเขียนก็แนบแบบวาจา

ไม้ออ ๆ บา ๆ ภาษาคนๆ

หลักที่สอง สาทหาร เป็นอุกมยัค

ความประพฤติคิงามอรามผล

คำรงมั้นสัญญาสง่าคน

สองสกถความเป็นเบนตละแมนๆ

หลักที่สาม Good taste มีเลศไซ

ถาแปลไคตรงเผ็งก็แกงแสน

กุสุมรสสุคสะอาคไมขาตแคลน

เปรียบเหมือนแวนสองสว่างกระจ่างเทา

หลักที่สี่ รุทธอง ไทอง ไทียง

ความเอียงความตรงบงให้แน

ความทนต์พลันแลนไซแนนแด

มีเบาะแสดันโคกไทรตรองๆ

หลักที่ห้า ออกไม่หยุดไม่สุดเทียบ

เพียรกระเถิบสารพรณมันดมอง

รูไม่พออยู่เป็นนตยคคจะดอง

ทำเนนกลองปัญญาวิชาการๆ

หลักที่หกแปลความคิดประจักษ์ให้
เป็นความทำขึ้นได้โดยนัยประสาน
ทั้งความรู้ความคิดพิสดาร
คิดไม่นานทำได้ตั้งใจคิด

เราว่าลักษณะหกนี้เป็นหลัก
เพื่อประจักษ์ใจสำนึกเป็นศึกษิต

Educated man แสตนโศภิต

ชวลิตปัญญาวินิจฉัย 72

อย่างไรก็ตาม การกำหนดปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน คณะครูและผู้บริหารของ
ในด้านการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมของทั้งผู้เกี่ยวข้อง ต้องเป็นแนวที่ผู้ร่วม
งาน มีความเห็นพ้องด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ปรัชญาและเป้าหมายควรจะได้รับ
การศึกษาพบพบเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้เพื่อจะช่วยให้การวางแผนทางการจัดการศึกษาทันสมัย สอดคล้อง
กับความต้องการและสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาล

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตรโรงเรียนพยาบาล สรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรของโรงเรียน ครอบคลุมในเรื่องของความรู้ความสามารถเฉพาะสาขาวิชาชีพไว้อย่างชัดเจน ส่วนวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปที่กำหนดไว้ มุ่งแต่เพียงจะให้ผลในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ทางวิชาชีพมากกว่า ด้วยเหตุนี้ วัตถุประสงค์ที่ต้องการจะให้เป็นแนวทางสำหรับการจัดหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป จึงมีได้กำหนดให้เห็นอย่างเด่นชัดนัก

3.2 การกำหนดหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนเป็นแบบการใช้จำนวนปีการศึกษาเป็นเกณฑ์ และจำนวนหน่วยกิตเป็นส่วนประกอบ จะสังเกตได้จากการที่โรงเรียนใช้ระยะเวลาปีของการศึกษาไว้ให้เช่น หลักสูตรระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพสำเร็จการศึกษา ม.ศ.3 เข้ามาศึกษาต่ออีก 4 ปี หลักสูตรระดับอนุปริญญาและเทียบเท่าอนุปริญญา วิชาชีพสำเร็จการศึกษาระดับ ม.ศ.5 เข้ามาศึกษา 3- 3 $\frac{1}{2}$ ปี ระดับปริญญาตรี มีระยะเวลาการศึกษา 4-4 $\frac{1}{2}$ ปี (ตารางที่ 10-20) แต่ละปีการศึกษา มีระยะเวลาประมาณ 11 เดือน (academic year) รวมระยะเวลาของการศึกษามาตรปฏิบัติด้วย

3.3 การจัดแบ่งปีการศึกษา แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

ก. แบบทวิภาค (Semester) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ภาค ๆ ละ ไม่นต่ำกว่า 16 สัปดาห์ ไม่รวมภาคฤดูร้อน บางสถาบัน จัดให้มีการศึกษามาตรฤดูร้อน ระยะเวลา 8 สัปดาห์ และนับการศึกษาภาคฤดูร้อนเป็นภาคการศึกษาตามปกติ ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะต้องเรียน

ข. แบบไตรภาค (Trimester) แบ่งภาคการเป็น 3 ภาค ๆ ละ 12 สัปดาห์ ไม่รวมภาคฤดูร้อน ซึ่งมีระยะเวลาการศึกษาประมาณ 9 สัปดาห์ และภาคฤดูร้อนนั้นนับเป็นการศึกษาภาคปกติเช่นเดียวกัน

3.4 การจัดเนื้อหาของหลักสูตรจัดเป็นรายวิชา ในแต่ละวิชาจัดแบ่งเวลาการ

เรียนการสอนโดยใช้ระบบหน่วยกิตเป็นเกณฑ์ ยกเว้นการศึกษาภาคปฏิบัติในศึกษาผู้ป่วย (clinical experience) ซึ่งจะกำหนดระยะเวลาเรียนและฝึกปฏิบัติที่แน่นอนไว้ในหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตรวมเฉลี่ยตลอดหลักสูตรแยกแต่ละประเภท คือ หลักสูตรระดับประกาศนียบัตร เทียบเท่าอนุปริญญา อนุปริญญา และปริญญาตรีนั้นมีจำนวนแตกต่างกัน (ตารางที่ 21) และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนเป็นหน่วยกิต (ratio) ระหว่างมหาวิทยาลัยการศึกษาทั่วไปกับมหาวิทยาลัยพยาบาลโดยเฉลี่ย ปรากฏดังนี้

หลักสูตรประกาศนียบัตร	1 : 2.21
หลักสูตรเทียบเท่าอนุปริญญา	1 : 1.3
หลักสูตรอนุปริญญา	1 : 1.96
หลักสูตรปริญญาตรี	1 : 1.54

3.5 เมื่อเปรียบเทียบหน่วยกิตตลอดหลักสูตรของมหาวิทยาลัยการศึกษาทั่วไป และมหาวิทยาลัยพยาบาลเป็นร้อยละแล้ว พบว่า จำนวนหน่วยกิตในมหาวิทยาลัยการศึกษาทั่วไปตลอดหลักสูตรจำนวนต่ำสุด คือ 31.09 เปอร์เซ็นต์ และสูงสุด 43.53 เปอร์เซ็นต์ มหาวิทยาลัยพยาบาล ต่ำสุด 56.47 เปอร์เซ็นต์ สูงสุด 68.91 เปอร์เซ็นต์ (ตารางที่ 21)

การจัดกลุ่มวิชาในมหาวิทยาลัยการศึกษาทั่วไปในหลักสูตรทุกระดับ พบว่า ในมหาวิทยาลัยดังกล่าวจะประกอบด้วยกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตของทั้งสามกลุ่มวิชานี้แล้ว พบว่า หน่วยกิตที่จัดให้สำหรับกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ (Natural Science) นั้น มีมากกว่าหน่วยกิตในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ส่วนหน่วยกิตกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์มีมากกว่ากลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ (แผนภูมิที่ 3-13)

ในจำนวนโรงเรียนทั้ง 9 แห่ง มีโรงเรียนพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหมที่จัดแบ่งหน่วยกิต หรือกำหนดชั่วโมงการเรียนไว้สำหรับวิชาอื่น ๆ ที่หน่วยงานต้องการ เช่น วิชาการทหาร การปกครอง (ตารางที่ 10 และ 12)

3.6 วิธีการจัดหลักสูตร ระหว่างมหาวิทยาลัยการศึกษาทั่วไปและมหาวิทยาลัยที่สรุปเฉพาะประเด็นสำคัญดังนี้คือ

วิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป จะกำหนดให้เรียนมากในปีการศึกษาปีแรกเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยกิตในหมวดวิชาการพยาบาลที่เรียนในปีเดียวกัน และจะลดจำนวนลงในปีการศึกษาต่อ ๆ มา จะสังเกตได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างปีการศึกษา ที่ 1 และ 2 จำนวนหน่วยกิตในปีการศึกษาที่ 2 จะลดลงกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ (ตารางที่ 10-20) ยกเว้นหลักสูตรระดับอนุปริญญา และปริญญาตรีของโรงเรียนพยาบาล 8 และ 9 (ตารางที่ 18-20) ซึ่งลดลงไม่ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะในหลักสูตรระดับปริญญาตรี จะไม่มีวิชาการศึกษาทั่วไปในปีการศึกษาสุดท้าย

เกี่ยวกับสัดส่วนของหมวดวิชาทั้ง 2 เท้าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริหารจำนวน 15 คน ให้ความเห็นว่าเหมาะสมอยู่แล้ว ที่คิดว่ายังไม่เหมาะสมมีเพียง 6 คน ส่วนในหมวดวิชาชีพ ผู้บริหารจำนวน 15 คน ให้ความสำคัญว่าจำเป็นจะต้องได้รับการปรับปรุงโดยเฉพาะเกี่ยวกับจำนวนหน่วยกิตของรายวิชา (ตารางที่ 22)

3.7 ในคานการประเมินผลหลักสูตร ผู้บริหารจำนวน 12 คน ใช้วิธีปฏิบัติโดยการตั้งคณะกรรมการรวบรวมข้อมูลเสนอคณาจารย์ก่อนเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับรอง ผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาเป็นฝ่ายทำการประเมินผลหลักสูตรร่วมกันในเรื่องเดียวกันนี้ กลุ่มอาจารย์ให้คำตอบว่าใครมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนโดยวิธีการดังต่อไปนี้คือ รอยละ

35.77 จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร รอยละ 29.27 ทำการสอนตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนดให้ นอกจากนั้น ก็โดยได้รับแต่งตั้งให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหลักสูตร และวิธีสุดท้ายคือ ให้ความสำคัญเพิ่มเติมเมื่อมีการประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งมี รอยละ 19.51 และ 15.45 ตามลำดับ

เกี่ยวกับตัวผู้เรียนว่ามีส่วนร่วมในการประเมินผลหลักสูตรของโรงเรียนหรือไม่ นั้น ผู้บริหาร จำนวน 7 คน จาก 21 คน ให้ความสำคัญว่า ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมเลย ในกรณีที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมผู้บริหารให้ความสำคัญว่า ใหญ่เรียนมีส่วนร่วมอยู่ 2 วิธี คือ โดยการแสดงข้อคิดเห็นเมื่อมีการประชุมประเมินผลหลักสูตร การศึกษาและอีกวิธีหนึ่งคือ ใหญ่เรียนเขียนแสดงความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรก่อนสำเร็จการศึกษา ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญใน 2 วิธีดังกล่าว มีจำนวนเท่า ๆ กัน

สำหรับกลุ่มอาจารย์ ร้อยละ 43.10 ให้ความสำคัญว่า ได้เปิดโอกาสใหญ่เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเมื่อครูสอนจบวิชา ร้อยละ 24.80 ใหญ่เรียนได้รับโอกาสทำการประเมินผลการสอนแต่มีได้กำหนดเกณฑ์แน่นอนไว้ ร้อยละ 17.07 ใหญ่เรียนตอบแบบสอบถามเมื่อครูสอนจบ (ตารางที่ 24)

อภิปรายและขอเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ได้รับ จะเห็นได้ว่า ทุกโรงเรียนให้ความสำคัญต่อหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป (General Education) จึงได้จัดหมวดวิชาดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตร การศึกษาวิชาชีพ (Professional Curriculum) และจากการวิเคราะห์รูปแบบของการจัดหลักสูตร การศึกษา ซึ่งในขั้นหมายถึง จำนวนหน่วยกิตและการจัดวิชาเรียน ทั้งในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปและหมวดวิชาพยาบาลแล้ว จะสังเกตได้ว่า หลักสูตรที่จัดนั้นเน้นหรือมุ่งให้เกิดความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพเป็นสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นผลสะท้อนมาจากตัวจุดมุ่งหมายหลักและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรของโรงเรียนที่ได้กำหนดเป็นแนวทางไว้

แม้ว่าโรงเรียนพยาบาลได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การศึกษาไว้เพื่อเป็นแนวทางการจัดการ เรียนการสอนนั้นก็จริงอยู่ หากแต่วัตถุประสงค์เหล่านั้นจะระบุให้เห็นชัดเจนแต่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความมุ่งหมายของวิชาชีพ ส่วนวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปนั้นมิได้กำหนดให้เห็นเด่นชัดลงไปว่า มีจุดมุ่งหมายประการใด หากแต่จะแฝงอยู่ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิชาชีพในลักษณะที่มุ่งหวังให้เป็นส่วนช่วยเสริมคุณลักษณะทางวิชาชีพ กอนชาจะคลุมเครือ ซึ่งผู้วิจัยใคร่ขอแนะนำวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้บางข้อมาประกอบขอสังเกตที่ใดเสนอไว้ ดังนี้

ศึกษาวิชาสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

มีความรู้ความเข้าใจหลักวิชาการศึกษาทั่วไป และวิชาการพยาบาลเพียงพอที่จะให้บริการพยาบาลยังเกิดผลดีต่อผู้ป่วย ตลอดจน

มีทักษะในสังคมนาม และมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่
ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริการ การรักษาพยาบาล และการป้องกันโรคในระดับ
ต่าง ๆ ได้ดี

สามารถประสานงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน
ผู้สอน และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ในการจัดหมวดวิชาโดยเฉพาะหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ยังมีความสับสน เช่น วิชาเคมี
สุขวิทยาจิต กายวิภาคสรีรวิทยา จูรินทรีย์วิทยา โภชนาการโดยเฉพาะ บางโรงเรียนจัดไว้ใน
ในหมวดวิชาพยาบาล(Professional Education) บางโรงเรียนจัดไว้ในหมวดวิชาวิทยา-
ศาสตร์(Natural Science) ด้วยเหตุนี้ จึงอาจมีส่วนให้การเปรียบเทียบหน่วยกิตระหว่าง
หมวดวิชาทั้งสองของโรงเรียนพยาบาลที่นำมาวิจัยนี้มีความคลาดเคลื่อนได้ ในเรื่องเดียวกันนี้ จะ
สังเกตได้ว่า การกำหนดการเรียนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ทุกโรงเรียนกำหนดให้เรียนวิชา
ต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์มากกว่ากลุ่มวิชาในหมวดวิชาชีพ โดยเฉพาะในปีการศึกษาแรก ส่วน
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ส่วนใหญ่จะจัดให้เรียนควบคู่กันไปกับการเรียนในหมวดวิชาชีพ
การจัดในแนวนั้นหากพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วจะมีลักษณะคอนมาทางการจัดแบบวิถีคู่ขนาน (Parallel
Approach) ซึ่งนักการศึกษาให้ความสนับสนุนว่า การจัดวิธีนี้จะอำนวยความสะดวกหลายประการ คือ

1. นักศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายในวิชาชีพแน่นอน ได้มีโอกาสเรียนวิชาชีพตั้งแต่เริ่มต้น
2. เป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน และช่วยให้มีโอกาสสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับ
อาชีพที่เลือกเรียนแต่เนิ่น ๆ
3. ช่วยให้นักศึกษามีทัศนคติที่คกวิชาทางศิลปศาสตร์ เพราะจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพ
4. การจัดแบบนี้ถูกต้องตามหลักจิตวิทยา เพราะวิชาทั้ง 2 หมวดอาจมีส่วนเสริมซึ่งกันและ
กัน ทำให้เข้าใจวิชาทั้งสองด้านดีขึ้น

จากการวิเคราะห์หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลทั้ง 9 โรงเรียน ปัญหาสำคัญที่มองเห็นชัดเจน คือ เรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์โดยเฉพาะของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป และหมวดวิชาพยาบาล และการกำหนดหรือการจัดรายวิชาหรือกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษา ในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการ ดังต่อไปนี้คือ

1. หากผู้บริหาร คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพยาบาล มีความเห็นพ้องกันว่า เมื่อโรงเรียนมุ่งหวังที่จะผลิตพยาบาลใหม่คุณภาพดี มีความรู้กว้างขวาง เหมาะสมที่จะเป็นบุคลากรอาชีพที่มีประสิทธิภาพสูง พร้อมกับเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมอย่างแท้จริงแล้ว น่าจะต้องยอมรับว่า การศึกษาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปมีความสำคัญและมีความจำเป็นเท่าเทียมกับการศึกษาในหมวดวิชาชีพ มิใช่จะตระหนักแต่เพียงว่า จัดใหม่ไว้ในหลักสูตรการศึกษาวิชาพยาบาล เพื่อที่จะใช้เป็นหลักฐานยืนยันว่า หลักสูตรของโรงเรียนนั้น ๆ ทันสมัย ทัดเทียมกับโรงเรียนอื่น หรือเพื่อให้ออกคล่องกับความนิยมเท่านั้น แต่ควรจะได้กำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดให้เรียนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปอย่างเด่นชัด ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาการศึกษาทั่วไปได้อย่างแท้จริง และช่วยให้การจัดนั้นตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล

2. ตามข้อคิดในข้อ 1 ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า จะช่วยเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร การศึกษา นักการศึกษา ตลอดจนคณะครู และผู้เกี่ยวข้องได้ทำการศึกษาบทบาทเนื้อหาวิชา กลุ่มวิชา โดยเฉพาะในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปว่า สอดคล้องหรือสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพียงใด นอกจากนี้ยังจะช่วยให้กำหนดลงไปได้ว่า วิชาประเภทใดที่จะจัดให้เป็นวิชาพื้นฐาน (Foundation) วิชาประเภทใดจะจัดผสมผสานหรือควบคู่กันไป (Parallel) กับการศึกษาในหมวดวิชาชีพ

3. สำหรับสัดส่วนระหว่างหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปกับหมวดวิชาพยาบาล ควรจะจัดอย่างไรนั้น มีความเห็นว่าอาจจะต้องพิจารณาถึงเป้าหมายของโรงเรียน พัฒนาการและแนวโน้มในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปของประเทศ ตลอดจนความต้องการของสังคม และความเห็นพ้องกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในเรื่องนี้ หากพิจารณาเกณฑ์การจัดอย่างง่าย ๆ แล้ว

แนวคิดขององค์การพยาบาลแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา (National League of Nursing) เสนอว่า หากเรายอมรับว่า คุณลักษณะของครูเรียนคือ คุณลักษณะทางวิชาชีพและคุณลักษณะในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีความสำคัญเท่ากัน สัดส่วนของหมวดวิชาทั้งสองนี้ ควรจะเป็น 50 ต่อ 50 เปอร์เซ็นต์⁷⁴ อาจนำมาใช้ได้

ในเรื่องเดียวกันนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้ คือ จากการวิจัย พบว่า ลักษณะของการจัดการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลนั้นได้มุ่งสำหรับผู้พื้นฐานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพราะฉะนั้น การจัดหลักสูตรจึงได้พยายามเน้นหนักไปในทางค่านิยมหรือทางวิชาการ โดยบรรจุวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป (General Education) และหมวดวิชาเฉพาะ (professional Education) เพราะฉะนั้น หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรที่ผู้เรียนจะต้องเรียนของบางโรงเรียนจึงมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตรทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรปริญญาตรีที่คณะกรรมการพิจารณากำหนดหลักสูตรแต่ละระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พวงมหาวิทยาลัยของรัฐ⁷⁵ ซึ่งกำหนดให้อยู่ระหว่าง 120-150 หน่วยกิต ระบบทวิภาคในสายวิชา และทั้งได้แสดงองค์ประกอบของหลักสูตรบางสายวิชาไว้ ซึ่งพอจะสรุปได้อย่างกว้าง ๆ ว่า องค์ประกอบดังกล่าวจะประกอบด้วย หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ซึ่งมีหน่วยกิตไม่น้อยกว่า ร้อยละ 30 ของจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร หมวดวิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 40 และวิชาเลือกหรือวิชาโท ประมาณร้อยละ 5 ของหน่วยกิตทั้งหมด

แนวความคิดทั้ง 2 แบบ ที่นำเสนอมานี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณากำหนดสัดส่วนของหมวดวิชาต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตร การศึกษาวิชาชีพพยาบาลได้

4. จากการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร การศึกษาวิชาชีพพยาบาล ซึ่งถือว่าเป็นแกนสำคัญ

⁷⁴Pillepich, *op cit.*, pp.60-62.

⁷⁵ประมวลสรุปผลการพิจารณาเบื้องต้น ของคณะกรรมการพิจารณากำหนดหลักสูตร และระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรอุดมศึกษา พวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, (21 มกราคม, 2517), ไรเนียว.

ของการดำเนินงานของหลักสูตรประเภทต่าง ๆ จะพบว่า สักส่วนขององค์ประกอบของหลักสูตรมีความแตกต่างกันอยู่มากทีเดียว (ตารางที่ 21) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นช่องทางที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางดานวิชาการ (Academic) และดานฐานะวิชาชีพ (Professional Status) จึงใคร่ขอเสนอความคิดเห็นไว้ว่า น่าจะถึงเวลาที่ผู้บริหารการศึกษาพยายามผู้มีความรู้ ความสันทัดในดานหลักสูตร ตลอดจนถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะไต่หัตนาเขาปรึกษาหารือกันอย่างจริงจัง ในอันที่จะทำความตกลงโดยยึดหลักการและเหตุผลเป็นพื้นฐาน เพื่อกำหนดเกณฑ์หรือแนวทางในการจัดการศึกษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน (Basic Nursing) ที่คิดว่าถูกต้องและเหมาะสมที่สุด ที่โรงเรียนพยาบาลไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชนจะใช้เป็นแนวทางจัดและดำเนินงานได้ ทั้งนี้เพื่อย่วยให้สามารถมองเห็นคุณลักษณะหรือเอกลักษณ์พื้นฐานของวิชาชีพ เพื่อควบคุมให้การจัดการศึกษาวิชาชีพพยาบาลมีมาตรฐาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงดานการปฏิบัติ อาจจำเป็นจะต้องมีคณะบุคคลซึ่งประกอยกันเป็นองคการ กลางหรือหน่วยงานกลางที่มีอำนาจหน้าที่กำหนดเกณฑ์ (Criteria) ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลและประเมินผล (Appraisal) การจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งมวลให้อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ และจะต้องทำการวิจัยติดตามผลเพื่อทำการพบทวน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวหรือเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้อย่างจริงจังและสม่ำเสมอ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินผล (Appraisal) นั้น ผู้วิจัยใคร่สนับสนุนแนวการดำเนินงานขององคการพยาบาลแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเสนอว่า ควรจะครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดปรัชญา เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียน การจัดระบบงานและการบริหารงาน คุณวุฒิและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน แหล่งทรัพยากรดานต่าง ๆ ของโรงเรียน กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้เรียน นับตั้งแต่การรับจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา รวมถึงการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนด้วย 76

76 National League of Nursing, Criteria for Appraisal of Baccalaureate and Higher Degree Programs in Nursing (N.L.N. : Department of Baccalaureate and Higher Degree Program), 1967, pp.1-11.

ประเด็นสุดท้ายในด้านการปฏิบัติ ที่คิดว่าสำคัญคือ การดำเนินงานดังกล่าวนี้จะต้องได้ ได้รับความร่วมมือ และความเชื่อใจจากโรงเรียนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ควบคู่กันผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็น ทางช่วยนำให้การจัดการศึกษาวิชาชีพพยาบาลตั้งอยู่บนพื้นฐานอันมั่นคง มีหลักการ และที่สำคัญที่สุด คือ อาจช่วยให้อำนาจในการต่อรองเกี่ยวกับฐานะวิชาชีพโดยส่วนรวมได้

5. ในด้านการประเมินผลหลักสูตร นอกจากผู้บริหารแล้ว คณะครู และผู้เรียนควรจะได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยเชื่อว่า หน้าที่และความรับผิดชอบของครูในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร นั้น มิใช่จะมีแต่เพียงว่าจัดการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร หรือทำการสอนตามแนวหลักสูตรที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่โดยแท้จริงแล้วครูควรจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation) และที่สำคัญที่สุดคือ ทำการประเมินผลหลักสูตรการเรียน การสอนด้วย

ในคานผู้เรียน ตามที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 2 แล้วว่า หลักสูตรมีผลโดยตรงต่อผู้เรียน เพราะฉะนั้น ความคิดเห็นของผู้เรียนจะช่วยเป็นกระจกสะท้อนอีกด้านหนึ่งที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถ ทราบได้ว่า หลักสูตรนั้นประสบผลตามเป้าหมายหรือไม่ ตรงกับปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนในปัจจุบันเป็นผู้ที่มีความสนใจและสนใจตัวทางด้านการศึกษา จึงควรได้มีส่วนร่วม ในการประเมินผลนี้อย่างจริงจัง

4. โครงสร้างระบบบริหารโรงเรียนพยาบาล

การจัดแบ่งหน่วยงานของโรงเรียนพยาบาลทั้ง 9 แห่งนี้ แบ่งตามลักษณะเฉพาะของ งานและกิจกรรมหลักที่คองปฏิบัติ กล่าวคือ งานทางด้านการบริหารโดยทั่วไป งานฝ่ายวิชาการ งานฝ่ายบริการและฝ่ายกิจการ และสวัสดิการนักเรียน งานแต่ละฝ่ายมอบหมายให้ผู้บริหารรับผิดชอบ พร้อมกับมีสายการบังคับบัญชาแสดงไว้เป็นลำดับชั้น โครงสร้างและการจัดแบ่งหน่วยงานของโรงเรียน คณะอาจารย์ ผู้ร่วมงานในโรงเรียนทราบโดยทางแผนภูมิ การประชุมปรุมนิเทศ และหนังสือ คู่มือของโรงเรียนที่จัดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 25)

ในส่วนที่เกี่ยวกับหน่วยงานที่ปรึกษา โรงเรียนพยาบาลทั้ง 9 โรงเรียนไม่มีหน่วยงานหรือคณะที่ปรึกษาแสดงไว้ในแผนภูมิการบริหารของโรงเรียน แต่โดยทางปฏิบัติ ผู้บริหารจะแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเฉพาะเรื่องเป็นคราว ๆ ไป การแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละครั้งอาจจะประกอบด้วยบุคคลภายในหน่วยงานที่มีความรู้เฉพาะในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในหน่วยงานหลักของโรงเรียน หรือของหน่วยงานระดับเหนือในสังกัดเดียวกัน คณะกรรมการเหล่านี้จะสลายตัวในเมื่องานเรื่องนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไป งานที่โรงเรียนอาจต้องตั้งกรรมการเฉพาะเรื่องนั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารแล้วพบว่า จะครอบคลุมงานเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียน งานด้านการสรรหาและการคัดเลือก การพัฒนาบุคลากร งานที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชน และงานบางอย่างที่เกี่ยวกับวินัยและความประพฤติของนักเรียน ตามลำดับ

อภิปรายและขอเสนอแนะ

โครงสร้างของหน่วยงานคือ โรงเรียนพยาบาลทั้ง 9 โรงเรียนไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะมีการแบ่งหน่วยงานโดยยึดงานฝ่ายวิชาการ ซึ่งแบ่งเป็นภาคหรือสายวิชาต่าง ๆ เป็นหลัก ส่วนหน่วยงานอื่นที่นอกเหนือจากนี้เป็นหน่วยงานที่ช่วยเสริมให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามที่มุ่งหวัง หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานที่จัดอยู่ในระดับเดียวกัน มีหัวหน้าหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบหน่วยงานและประสานงานระหว่างหน่วยงาน สรุปแล้วลักษณะโครงสร้างของระบบบริหารของโรงเรียนเป็นแบบราบ (Flat Organization) หรือเป็นองค์การที่มีลำดับชั้นของการบังคับบัญชาไม่มากนัก มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ สำหรับจำนวนคนในแต่ละหน่วยงาน มีจำนวนแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานและปริมาณของหน่วยงานนั้น ๆ เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม องค์การที่มีลักษณะแบบราบ (Flat Organization) จำเป็นจะต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนโดยรวมเป็นผลสำเร็จได้ ไม่มีปัญหาความซ้ำซ้อนของงาน ในเรื่องนี้กลุ่มอาจารย์ รอยละ 31.71 และ 23.17 ให้ความเห็นว่า การปฏิบัติงานโดยทั่ว ๆ ไปของโรงเรียนพยาบาล ยังขาดการประสานงานที่ดี และการทำงานของหน่วยงานยังมีความซ้ำซ้อนและทวนกายกัน (ตารางที่ 25)

ซึ่งเป็นข้อสังเกตที่อาจเป็นผลมาจากลักษณะของการจัดโครงสร้างขององค์กรก็ได้

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ 1 ในจำนวน 9 โรงเรียนที่ผู้บริหารสูงสุดทำหน้าที่บริหารงานทั้งฝ่ายโรงเรียนพยาบาล และฝ่ายบริการพยาบาล ในกรณีเช่นนี้เชื่อกันว่า นักวิชาการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและบริหารงานทั้ง 2 ฝ่ายในช่วงเวลาเดียวกันนั้นจะอยู่ในฐานะหรือมีโอกาสที่จะสามารถสร้างบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนให้เป็นไปตามที่โรงเรียนมุ่งหวังหรือช่วยให้การฝึกปฏิบัติงานนั้น ๆ สร้างเสริมพื้นฐานของการเรียนรู้ให้มั่นคงแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น หรือสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่า⁷⁷ ในบางกรณีการบริหารงานฝ่ายโรงเรียนพยาบาล และฝ่ายบริการพยาบาลจะมีไต่บริหารโดยบุคคลคนเดียวกัน แต่งานทั้งสองฝ่ายย่อมต้องประสานกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยใกล้ชิด ดังนั้น ในสภาพการณ์เช่นนี้ การสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจและความร่วมมือประสานงานกันของทั้งสองฝ่าย อาจจะทำได้โดยจัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการประสานงาน (Liaison Committee) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนทั้ง 2 ฝ่ายเข้ามากำหนดแผนการปฏิบัติงาน หรืออาจต้องจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ ระหว่างหน่วยงานทั้งสองเพื่อสร้างความเข้าใจในนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน และความร่วมมือประสานงานกัน ประสบผลสำเร็จได้

5. การควบคุมการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน

ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการควบคุมการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ตามด้วยกันคือ การควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนโดยส่วนรวม เพื่อให้งานดำเนินตาม

77

Verginia Henderson, The Nature of Nursing: A Definition and Its Implications for Practice, Research, and Education (New York : The Macmillan Comp.), 1966, pp.40-41.

นโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารและรองปฏิบัติอยู่คือ การจัดแบ่งหน่วยงานให้รับผิดชอบเป็นอันดับแรก ส่วนการวางระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน การวางแผนระยะสั้นระยะยาว และการจัดให้มีกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานเฉพาะเรื่องเป็นวิธีปฏิบัติอันดับรอง ๆ ลงมา

กานที่ 2. วิเคราะห์การควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน วิธีการที่ผู้บริหารและรองปฏิบัติอยู่เรียงตามลำดับ คือ จัดบุคลากรที่มีความรู้ความเหมาะสมกับงานกระจายอำนาจให้รับผิดชอบ กำหนดลักษณะและขอบเขตความรับผิดชอบของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ และจัดทีมหรือกลุ่มการปฏิบัติงานซึ่ง เป็นวิธีสุดท้ายในส่วนที่เกี่ยวข้องงานด้านการสอน กลุ่มอาจารย์ รอยละ 55.69 (ตารางที่ 26) ไขลักษณะวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นแนวสำหรับการเตรียมเนื้อหาวิชาที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอน

งานอีกด้านหนึ่งที่อยู่ในข่ายของการควบคุมการปฏิบัติงาน คือ วิธีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน เปรียบเทียบวิธีการปฏิบัติของกลุ่มผู้บริหาร และวิธีการตรวจสอบที่กลุ่มอาจารย์ได้รับจากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์ให้คำตอบที่คล้ายคลึงกัน คือ การประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหารกับหัวหน้าหน่วยงาน และการประชุมระหว่างผู้บริหารกับครูและบุคลากรเป็นระยะ ๆ ส่วนการตรวจสอบโดยการนิเทศงานและการไปบุคลากร เสนอผลงานของตนเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เป็นวิธีการตรวจสอบที่ใช้น้อยมาก (ตารางที่ 27)

อภิปรายและขอเสนอแนะ

การควบคุมการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน นับตั้งแต่การควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนโดยรวม จนถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียน มีลักษณะค่อนข้างไปในทางการควบคุมแบบกว้าง ๆ มากกว่าที่จะควบคุมอย่างใกล้ชิดหรือเน้นในรายละเอียด การควบคุมในลักษณะดังกล่าวนี้ ตามข้อเขียนของ ชงชัย สันติวงษ์ ที่ผู้วิจัยเสนอไว้ในบทที่ 2 ให้ความเห็นสนับสนุนว่าเป็นการอำนวยความสะดวกให้บุคลากรอันดับรองลงไปมีอิสระในการทำงาน มีโอกาสได้ทำการพิจารณาตัดสินใจและช่วยสร้างเสริมทัศนคติต่อการทำงานให้เป็นไปในทางบวก

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นในแนวเดียวกัน หากแต่มีข้อสังเกตอยู่ว่า การควบคุมตามลักษณะ กว้าง ๆ นี้จะโดดเด่นเต็มที่ก็ต่อเมื่อบุคลากรแต่ละระดับมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการและ การปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน

ในด้านที่เกี่ยวกับการนิเทศงาน เป็นวิธีการตรวจสอบงานด้วยตนเอง เป็นวิธีการ ปฏิบัติระหว่างบุคคลภายใต้การนิเทศกำลังปฏิบัติงานอยู่ สำหรับผู้บริหาร แม้ว่าเป็นการยาก ที่จะทำการนิเทศงานด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด แต่จำเป็นที่ต้องตระหนักไว้ว่า คุณสมบัติของ การนิเทศงานด้วยตนเองนั้น มีหลายประการที่สำคัญ ๆ มี เช่น ช่วยให้การขอผิดพลาดและเรียน รู้ปัญหาบางอย่าง อันจะช่วยให้การพิจารณาแก้ไขปรับปรุง เป็นไปโดยถูกต้องยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อาจ จะช่วยให้ผู้บริหารได้เรียนรู้ถึงคุณภาพของงานของบุคลากรที่อยู่ในความรับผิดชอบว่าได้มาตรฐาน หรือไม่เพียงใด

ส่วนการให้บุคลากร เสนอผลงานของตนเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นวิธีการที่ใ้ประโยชน์อย่างมาก ในฝ่ายผู้บริหารจะช่วยให้สามารถตรวจสอบผลงานและให้ ความเป็นธรรมโดยเฉพะ เมื่อพิจารณาความดีความชอบ ในฝ่ายปฏิบัติจะช่วยให้สามารถตรวจ สอบผลการปฏิบัติงานของตน และช่วยเป็นสิ่งกระตุ้นให้มีความพยายาม มีความมานะขวนขวายที่จะ ปรับปรุงงานที่ตนรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น เรื่องนี้ ผู้บริหารก็ควรได้พิจารณาพบทวน

6. การบริหารบุคลากรโรงเรียน

ในกลุ่มผู้บริหาร จำนวน 21 คน มี 14 คนที่ให้คำตอบว่า ตนเองมีบทบาทมากใน การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการคัดเลือก บรรจุ แต่งตั้ง โอนย้าย ให้คุณให้โทษบุคลากรใน โรงเรียน จำนวน 5 คน ให้คำตอบว่ามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมน้อย และมีเพียง 2 คน ที่ให้คำ ตอบว่า มีส่วนเกี่ยวข้องน้อยที่สุด

เกี่ยวกับ การพิจารณาเพื่อมอบหมายงานและความรับผิดชอบในด้านการสอน ของครู ผู้บริหารยึดคุณวุฒิทางการศึกษาเป็นอันดับแรก ส่วนประสบการณ์ทางการสอนของครู ความถนัดและความสนใจ ของครูผู้สอนเป็นเกณฑ์ที่ใช้เป็นอันดับรอง ๆ ลงมา ส่วนเกณฑ์ที่เกี่ยว กับความต้องการของครูนั้นมีผู้บริหารถึง 9 คน ให้คำตอบว่ามีได้บ้างถึง ความคิดเห็นของ

กลุ่มผู้บริหารในเรื่องนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์แล้ว มีความคล้ายคลึงกัน (ตารางที่ 28) และเป็นที่น่าสังเกตว่า อายุราชการของครู มีใ้ถูกนำมาใช้ประกอบการพิจารณา ในการมอบหมายงานของครู ถึงร้อยละ 42.50 ซึ่งเป็นจำนวนสูงสุด

การปฏิบัติของครูใหม่ กลุ่มอาจารย์ร้อยละ 43.09 ให้คำตอบว่า ทางโรงเรียนจัดให้ ครูเข้ารับการปฐมนิเทศ ร้อยละ 24.39 ให้เป็นครูผู้ช่วยในสาขาวิชาเฉพาะอยู่ระยะหนึ่ง และ ร้อยละ 19.52 ให้สังเกตการสอนของครูเก่าก่อนจะได้รับการมอบหมายให้ทำการสอน สำหรับการ บำรุงรักษาเพื่อให้ครูมีพัฒนาการทางด้านวิชาการและการสอนในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมานั้น โรงเรียน จัดให้มีการอบรมในโรงเรียนตามค่าตอบแทนใหม่ ร้อยละ 43.50 และจัดเป็นครั้งคราวโดยไม่มี แนนที่แน่นอน ร้อยละ 69.92 และร้อยละ 23.17 ให้คำตอบว่าได้รับความสนับสนุนและ โอกาสไปศึกษาค้นคว้าทั้งในและต่างประเทศ

ส่วนการพิจารณาความคิดเห็นความชอบ กลุ่มอาจารย์ ร้อยละ 44.72 ให้คำตอบว่า หัวหน้าหน่วยงานจะเป็นผู้เสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหารสูงสุดเพื่อพิจารณา ร้อยละ 34.95 ผู้ บริหารสูงสุดและหัวหน้าแต่ละหน่วยงานร่วมกันพิจารณา และมีเพียงร้อยละ 10.98 ให้คำตอบ ว่าไม่มีโอกาสทราบเลย

อภิปรายและขอเสนอแนะ

สิ่งที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 2 แล้วว่า การบริหารบุคลากรเป็นหัวใจของการบริหาร เพราะงานทุกชนิดของหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับใด ขนาดใด งานจะดำเนินไป อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ความเป้าหมายหรือไม่ ก็เพียงโดยยอม ขึ้นอยู่กับคุณภาพความร่วมมือ และทัศนคติที่มีต่องานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกเหนือไป จากทรัพยากรทางวัตถุที่หน่วยงานมีอยู่ ส่วนการนำทรัพยากรโดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลมาใช้ ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อหน่วยงานนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหาร บุคลากรของผู้บริหารด้วย

การบริหารบุคลากร โดยความหมายที่ทางทฤษฎีกล่าวไว้นั้น ประกอบด้วย การปฏิบัติหลาย

ขั้นตอน กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การสรรหา และการคัดเลือก การบำรุงรักษา และการไหลบ่าจากงาน ตามสภาพที่เป็นจริง งานบริหารบุคลากรในระดับโรงเรียน ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับนโยบายและวิธีการปฏิบัติในระหว่างการปฏิบัติงานหรือระหว่างการจ้าง(hiring phase) เป็นส่วนมาก เช่น เริ่มตั้งแต่การมอบหมายหน้าที่ให้กับศิษย์ การบำรุงรักษา การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ เพื่อสร้าง เสริมให้เกิดความก้าวหน้าในตำแหน่งฐานะ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์และประสิทธิผลของงาน ความสุขความพึงพอใจและขวัญของฝ่ายปฏิบัติ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรโรงเรียนนั้น เป็นงานที่ควรจะได้วางแผนไว้อย่างแน่นอน และควรจะได้ปฏิบัติต่อเนื่องกันไป ทั้งนี้เพื่อช่วยเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง เพราะงานด้านการสอนถือว่าเป็นงานสำคัญที่สุดของโรงเรียน เป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทั้งทางเนื้อหาวิชาและทางด้านการสอนของผู้สอนเป็นพื้นฐาน จึงจะทำให้งานในตำแหน่งสำเร็จลุล่วงไปควยดี มีสัมฤทธิ์ผลสูงได้ การพัฒนาบุคลากรอาจจะจัดให้ก่อนการปฏิบัติงานหรือก่อนที่จะมอบหมายงาน และจัดให้ระหว่างที่ปฏิบัติงานอยู่ก็ได้ ในประเด็นนี้ ดร.ภิญโญ สาคร ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาบุคลากรฝ่ายการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปไว้ ซึ่งมีทั้งวิธีที่จัดให้ก่อนทำงานและระหว่างการปฏิบัติงาน⁷⁸ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า สามารถนำมาใช้หรือดัดแปลงใช้เป็นแนวในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายการศึกษาพยาบาลได้ แต่ทั้งนี้ย่อมต้องพิจารณาถึงความต้องการและความเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง ประกอบอีกโสดหนึ่งควย

7. เงินสนับสนุนโรงเรียน

เงินที่ใช้เพื่อดำเนินการของโรงเรียนพยาบาลทั้ง 9 โรงเรียนได้รับจากงบประมาณแผ่นดิน ในด้านการจัดการเกี่ยวกับเงินงบประมาณของโรงเรียนนั้นมีเพียง 3 โรงเรียนที่มีงบประมาณแยกจากหน่วยงานอื่นในสังกัดเดียวกันโดยสมบูรณ์ ในกรณีดังกล่าว การ

⁷⁸ ภิญโญ สาคร, เรื่องเดิม, น. 177-189.

ควบคุมการใช้จ่ายที่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน จึงครอบคลุมงานตั้งแต่ วิธีการจัดซื้อ วิธีการ
 จ่ายเงิน วิธีการตรวจสอบ และการลงบัญชีทั้งรายรับรายจ่าย อีก 3 โรงเรียนมีงบ
 ประมาณแยกจากหน่วยงานอื่น ๆ ก็จริง แต่ความรับผิดชอบในด้านการจัดการด้านต่าง ๆ ที่
 กล่าวมานี้ ไม่มีเลย อีก 3 โรงเรียนสุดท้าย งบประมาณสำหรับการดำเนินงานของโรงเรียน
 รวมกับหน่วยงานอื่นในสังกัดเดียวกัน ในกรณีเช่นนี้ ผู้บริหารไม่มีอำนาจและ/หรือสิทธิใด ๆ เกี่ยว
 กับการดำเนินงาน ด้านงบประมาณเลย ในลักษณะสุดท้ายนี้ การของงบประมาณที่โรงเรียนกลุ่มนี้
 ปฏิบัติอยู่คือ จัดทำโครงการและรายการความต้องการให้หน่วยงานเหนือพิจารณาอนุมัติเป็นรายการ
 และคร่าว ๆ ไป โดยไม่ทราบงบแต่ละหมวดที่แน่นอนเป็นการล่วงหน้า

ปัญหาของโรงเรียนทั้งงบประมาณรวมนี้ กลุ่มผู้บริหารให้คำตอบว่า ทำให้ไม่สามารถ
 กำหนดแผนงานของโรงเรียนใดแน่นอน และขาดความคล่องตัวในการบริหารงาน ซึ่งนับเป็นปัญหา
 ใหญ่ที่ผู้บริหารประสบอยู่

จากแบบสอบถามของกลุ่มอาจารย์ พบว่า อาจารย์ได้รับทราบเกี่ยวกับงบประมาณและ
 เงินสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นประจำปี โดยที่ผู้บริหารประชุมแจ้งให้ทราบเป็น
 อันดับแรก อาจารย์จะทำการสอบถามด้วยตนเองและโดยบันทึกเว็บบนเป็นอันดับรอง ๆ ลงมา
 อาจารย์ร้อยละ 38.21 แจ้งว่าไม่มีโอกาสทราบเลย (ตารางที่ 30)

เกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณของโรงเรียน กลุ่มอาจารย์ ร้อยละ 54.47 แจ้งว่า
 ผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงานย่อยร่วมกันทำและที่ครูรวมใจความคิดเห็นในที่ประชุม มี ร้อยละ
 10.16 และที่ผู้บริหารและครูไม่มีส่วนร่วมเลยมีเพียง 2.44%

อภิปรายและขอเสนอแนะ

ตามที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 ว่า เงินเป็นปัจจัยสำหรับการดำเนินงานทุกชนิด เพราะ
 เป็นตัวสำคัญที่ควบคุมขอยางงาน ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงาน ช่วยให้การวางแผน
 ในการจัดหาทรัพยากร (resources) เครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องอำนวยความสะดวก
 (facilities) ต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ เพราะฉะนั้น ผู้บริหารหรือฝ่ายดำเนินงาน

ของโรงเรียนควรจะได้ทราบงบประมาณในหมวดต่าง ๆ ที่แน่นอนเป็นประจำปี หรือมีบทบาท และส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ และโดยเฉพาะควรได้มีโอกาสชี้แจงถึงความจำเป็นหรือความ ต้องการของโรงเรียนในผู้บริหารระดับเหนือได้ทราบในกรณีที่โรงเรียนไม่มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ

8. เปรียบเทียบระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลในสังกัดต่าง ๆ ที่นำมา ศึกษาวิจัย โดยสรุปเป็นข้อ ๆ ดังนี้

8.1 เป้าหมายของโรงเรียนพยาบาลในการผลิตพยาบาลทุกโรงเรียนมุ่งเน้นใน ความรู้ความสามารถในวิชาชีพเป็นสำคัญ เป้าหมายอื่น ๆ เป็นอันดับรองลงมา

8.2 การคัดเลือกผู้เข้าเรียน ทุกโรงเรียนยึดผลการสอบข้อเขียนเป็นสำคัญ ส่วน การทดสอบความถนัดจะปฏิบัติในบางโรงเรียน แต่ไม่สม่ำเสมอ

8.3 โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษายพยาบาลระดับพื้นฐานของทั้ง 9 โรงเรียน ให้ความสำคัญของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป โดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แต่มีความแตกต่างกันในด้านจำนวนของหน่วยกิตตลอดหลักสูตร

8.4 การจัดการศึกษา ทุกโรงเรียนยึดจำนวนปีการศึกษาเป็นหลัก และจัดหน่วย กิตของวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้อยู่ในระยะเวลาของการศึกษา จึงปรากฏว่า จำนวน หน่วยกิต ตลอดหลักสูตรมากน้อยต่างกันอยู่มาก

8.5 การจัดหน่วยงานของโรงเรียนพยาบาล ยึดลักษณะงานและงานทางวิชาการ ซึ่งแยกเป็นสาขาหรือภาควิชาเป็นหลัก ซึ่งคล้ายคลึงกันทุกโรงเรียน

8.6 ผู้บริหารส่วนใหญ่รับผิดชอบงานฝ่ายการศึกษาพยาบาลฝ่ายเดียว หรือนับหนึ่ง ผู้บริหารฝ่ายการศึกษาพยาบาลและฝ่ายบริการพยาบาลแยกจากกัน

9. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย

ปัจจุบัน นักบริหาร นักการศึกษาพยาบาลได้ให้ความสำคัญในการจัดหมวดวิชา

การศึกษาทั่วไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาวิทยาลัย ดังที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้ แต่การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยการศึกษาทั่วไปที่ควรจะเป็น ตลอดจนปัญหาในชั้นการปฏิบัติ (Implementation) นั้น คาดว่ายังทำการศึกษากันไม่กว้างขวางและจริงจัง ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นเรื่องที่ควรจะได้ทำการศึกษาวิจัยกันต่อไป เพื่อที่จะช่วยให้การจัดหมวดมหาวิทยาลัยการศึกษาทั่วไปในหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพนั้น มีความสอดคล้อง ประสานและเสริมประโยชน์ซึ่งกันและกันได้อย่างเต็มที่

สิ่งที่ได้กล่าวไว้ในย่อหน้า 1 แล้วว่า เรื่องระบบบริหาร การศึกษาของโรงเรียนพยาบาลนี้ ยังไม่มีผู้ทำการศึกษามาก่อน ด้วยเหตุนี้ จุดประสงค์เบื้องต้นที่ผู้วิจัยมุ่งหวังไว้ก็คือ ทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระบบบริหาร การศึกษาของโรงเรียนพยาบาล ทั้งนี้โดยยึดแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารที่เสนอไว้ในย่อหน้า 2 มาเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานวิจัย ผลของการวิจัยพอจะสรุปได้ว่า การจัดระบบบริหาร การศึกษาของโรงเรียนพยาบาลที่นำมาศึกษานั้น ดำเนินเป็นขั้นตอน และมีกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานที่กำหนดไว้ ส่วนข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน และการปฏิบัติซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของระบบบริหารระหว่างผู้บริหารและคณาจารย์นั้น ผู้วิจัยได้เสนอและให้ข้อสังเกตไว้แล้ว โดยสรุปแล้ว ความคิดเห็นของประชากรทั้งสองกลุ่มนั้นส่วนใหญ่เป็นไปในแนวเดียวกัน

การวิจัยครั้งนี้ พยายามที่จะครอบคลุมเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยคิดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนพยาบาล จึงทำให้ขอบข่ายของการวิจัยค่อนข้างจะกว้างขวาง เพราะฉะนั้น จึงมีส่วนทำให้ได้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ไม่ได้ถี่ถ้วนและสมบูรณ์เท่าที่ควร แต่ผู้วิจัยเองมีความเชื่อว่า สิ่งที่แสดงให้เห็นจากผลของการวิจัยนี้คงจะท้าทายความคิดหรือชักชวนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในการบริหาร การศึกษาพยาบาลได้ให้ความสนใจที่จะทำการศึกษารายละเอียดอีกกันต่อไป ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลมาใช้เป็นเหตุสำหรับการปรับปรุง การจัดระบบบริหาร การศึกษาของโรงเรียนพยาบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น